

24.01 Batı Felsefesi Klasikleri

Prof. Rae Langton

VII. Sartre

Ders 24 Varoluşçuluk bir Hümanizmdir, devam.

1. *Kötü inanç*. Nahoş olduğu aşikâr olan ızdıraptan, bu dehşet verici özgürlüğe sahip değilmiş gibi davranarak hepimiz kurtulmaya çalışırız. Sartre antolojimizin seçilmiş kısmında endişemizden nasıl kaçtığımızı anlatan parçalarda buna değinir (1221); ayrıca bakınız, *Varlık ve Hiçlik*, 1210-1211, 1213. ızdıraptan kötü inanç vasıtasıyla elimizden geldiğince kaçınmaya çalışırız. Kötü inanç, insanın kendini gerçekte olduğundan daha şey-benzeri olarak görmesiyle kendisine oynadığı bir oyundur: kendi-için-varlık'tan ziyade bir kendinde-varlık'mışsınız, bir özünüz varmış, bir şey hakkında tercihiniz yokmuş, yaptıklarınızı belirleyen, yönlendiren bir şey varmış gibi.

2. *Kötü inanç paradoksaldır*. Bu paradoksal nitelikli bir sahtekârlıktır. Paradoksun bir yönü, seçemediğinize inanmayı seçmenizi barındırmasıdır. Dahası, bir şekilde kendine yalan söylemeyi içermekle, bir şeyin bilgisizliğini ve bilgisini aynı anda aynı faile yakıştırmayı da barındırır.

Aldatılan olmak yetimde benden saklanan hakikati aldatıcı olmak yetimde bilmeliyim. (1210)

Sartre ellerini açar: “Bu durumda utancımız aşırı görünür, çünkü kötü inancı ne reddedebiliriz, ne de kavrayabiliriz”.

2. Örnek: kadın ve onun eli (1210-11)

3. Bir başka örnek: Garson rolü yapan garson (1213)

4. *Varoluşçu bir nosyon olarak bilinçli tecrübe*. Varoluşçu iki sloganı hatırlayın. Varlık özü öncelemekle kalmaz aynı zamanda `öznellik` varoluşçuluğun çıkış noktasıdır. Öznellik nedir? Sartre'ın öznellik tanımının bir kısmı sadece önceden tartıştığımız özgürlüğü değil aynı zamanda *diğer şeyleri* ve *diğer insanları* da içerir. Bilinçlilik tümüyle yönelimseldir: farkındalığın dışındaki diğer şeylerin farkındalığı olmadan farkındalıktan bahsedilemez, diğer bir deyişle Öteki yoksa Ben de yoktur. Dahası, farkındalık nesnelere arasında diğer insanları ama sadece şapka ve palto giyenler olarak değil (Meditasyonlar II, Descartes), öznel olarak barındırır. Sartre için Bakış –bir anahtar deliğinden bakarken, birinin de size bakmakta olduğunu farketmişinizde hissetmişiniz utanç deneyimi- deneyimin yapısında en az Hume'un izlenimlerinin renk yamaları veya Russell'in duyu verileri kadar merkezi bir roledir.

5. *Varoluşçuluk hakkında sorular*. İnsan doğası yoktur demek ne kadar makuldür? Aristoteles'in nasıl ki bir flüt çalıcısının ne kadar işlevi varsa, insanın da benzer biçimde bir işlevi olduğu ve bu işlevin yerine getirilmesi ile bizim gelişmemizin ve mutluluğumuzun bir arada olduğu iddiasını hatırlayın. Sartre, Aristoteles'i çürütmüş sayılabilir mi?

6. *Varoluşçuluk hakkında sorular*. Bir varoluşçu etikten bahsedilebilir mi? Her ne kadar bizi yönlendirecek nesnel normların olmadığını iddia etse de, Sartre, varoluşçuluğun belirli bir biçimde insanlığın değerini olumladığını düşünür, varoluşçuluk `hümanizm`dir; kendi

özgürlüğümüzün farkındalığı, bizi herkesin özgürlüğünü oluılamaya götüreceğini düşünür. Dahası dürüstlüğün değerini teslim eder: Sartre'a göre, kötü inanç sadece psikolojik bir olgu değil, ahlaki bir eksiklikdir. Sartre'ın nesnel normların olmadığını ve kötü inancın yanlış olduğunu söylemeye hakkı var mı?